

Autor celú svoju knihu zverejnil na internetovej stránke academia.edu,¹³ čím k nej umožnil prístup nielen širšej vedeckej, ale aj laickej verejnosti. Peter Kyslan sa filozofii kultúry venuje aj naďalej, čoho dôkazom je aj jeho najnovší autorský počín, učebnica *Filozofia kultúry I.*,¹⁴ ktorá vyšla minulého roku vo vydavateľstve Prešovskej univerzity.

Lukáš Perný

Národohospodárská fakulta, Vysoká škola ekonomická v Praze
lucasperny@gmail.com

13 Dostupné na: www.academia.edu/42378749/FENOM%C3%89N_KULT%C3%99ARY_VO_FILOZO-FII_IMMANUELA_KANTA; [cit. 18. 4. 2021].

14 Kyslan, P., *Filozofia kultúry I.* Prešov, Prešovská univerzita 2020.

Raffaele Simone: Vášně duše

Přeložila a doslovem doplnila Eva Klímová.

Praha, Dauphin 2020. 312 s.

Descartův život nabízí materiál pro víc než jen jeden román. Začít bychom mohli od psychologických „Zmatků chovance Reného“, popisujících dětství bez matky s věčně nepřítomným otcem, a následného vzdělávání na moderním jezuitském učilišti v La Flèche. Pokračovat by se dalo Bildungsromanem, jenž by pokryl studium práv a následné manévrování uhýbající před otcovským tlakem vyzývajícím k nastoupení pravidelného zaměstnání při souběžném hledání vlastní cesty, jež zahrnovalo i věštění ze snů, a byl by završen nástupem katolíka do protestantské armády, s níž se vypravil do střední Evropy, aby bojoval za nároky otce své budoucí korespondenční přítelkyně Alžběty Falcké. Následovala by dokonalá příležitost pro dobrodružnou persifláž, totiž Descartova pařížská léta, snad dokonce včetně filozofovy účasti při obléhání hugenotské pevnosti La Rochelle, kryjící se s dobou, kdy se na stejných místech odehrávají Dumasovy *Tři mušketýři*. Další dvacet let na holandském venkově by mohlo být pozadím pro vykreslení postavy muže, který předběhl svou dobu také v životním stylu venkovského solitéra, jenž ovšem dokáže spojit pracovní činnost s bohatým zprostředkovaným společenským

životem v širokém okruhu korespondenčních kontaktů. Ovšem nejokatější příležitost pro beletristické zpracování poskytují poslední měsíce Descartova života, v nichž zjevně nerad opustil své ústraní a vydal se přes moře do vzdálené a zcela cizí země na pozvání švédské královny Kristýny, jež se mohla pokládat za čerstvou vítězku v největším válečném konfliktu, jaký Evropa pamatovala. Descartes, zklamáný přijetím u stockholmského dvora, však nepřežil skandinávskou zimu a začátkem února 1650 po krátké nemoci zemřel.

Závěrečná kapitola filosofova života skýtá obzvláště bohaté náměty pro představitost. Nemocný Descartes, jak známo, nedůvěřoval místním lékařům a otrava cizím zaviněním se nedá vyloučit, byť by k ní bylo třeba přidat také přesvědčivý motiv. Také Descartova motivace, díky níž se pustil do náročného podniku, zaslouží bližší vysvětlení. Stačila by snad přizemní hypotéza, že spory s místními teologickými autoritami, do nichž byl Descartes zapleten svým kontroverzním následovníkem Regiem, zapříčinily úřední omezení Descartových publikačních možností a dovedly jej k obavě, že není v bezpečí ani v liberálním Holandsku. Descartovi lze také zkoušet připsat donquijotský nápad vyjednat pro svou přítelkyni Alžbětu Falckou po skončené válce v centru vítězné mocnosti český trůn. A ovšem bychom mohli Descarta započítat do údajné armády jezuitských špehů, kteří měli podryvat sílu vítězné protestantské země takovým způsobem, jenž vedl až ke konverzi mladé královny ke katolictví a její následné abdikaci. Nejnaléhavější je ovšem otázka, proč mocná královna zve zcela svobodně na svůj dvůr věhlasnou osobnost, aby ji následně zanedbávala, ne-li přímo šikanovala.

Románová prvotina italského emeritního lingvisty a sociologa Raffaela Simona se navzdory názvu, převzatému ovšem z poslední Descartovy knihy, drží ve srovnání s výše uvedenými hypotézami vcelku při zemi. Její forma ovšem není banální a pro svůj námět se nadmíru hodí. Skládá totiž několik skutečných dopisů z Descartovy pozůstalosti s řadou fiktivních dopisů skutečných i smyšlených autorů, k nimž přidává další fabulace: deníkové zápisky, nejen Descartovy, ale také kupříkladu záznaky odposlechů z důmyslného sledovacího systému ve stockholmském královském paláci. Forma přitom neslouží ani tak ke znevěrohodnění a relativizaci znázorněných dějů. Spíše jen zvyšuje plastičnost obrazu a přispívá k nejvýraznějšímu účinku knihy: navození bezvýhodné atmosféry chladné samoty v cizím prostředí mrazivé zimy ve vzdálené zemi, z níž už nebude pro hlavního hrdinu návratu.

Obsahově kniha nepřináší překvapivé zvraty nebo konspirační hypotézy. Objevují se v ní ovšem fiktivní postavy, nejvýrazněji přátelský kumpán – španělský malíř Machado, který slouží jako charakterový kontrast k hlavnímu hrdinovi, nebo madame Chanutová, manželka francouzského velvyslance a Descartova hostitelka, jež je do návštěvníka tajně zamilovaná. Mimochodem, Descartes je sice vykreslen jako společensky nepřilíživý introvert, ale několikrát se zdůrazní nadšení, jež vyvolává v kultivovaných ženách celé Evropy, jež si s ním prý korespondují. Hnido-pišský čtenář by také mohl zpochybňovat věrohodnost osobního tónu některých

dopisů nebo deníkových záznamů. Když ale odhlédneme od fabulace jako víceméně nezbytné podmínky souvislého vyprávění, můžeme říci, že autor knihy si nevyvíjí zásadnější neznámá fakta – což čtenář *Filosofického časopisu* nejspíš uvítá. Jde o vcelku střizlivý beletristický příspěvek k popularizaci historie filosofie. Podezření z občasného překročení dobového kontextu navíc autor věrohodně kryje postmoderním hračkovstvím. Nejzřetelnějším příkladem je několikrát zmínka Antonia Damasia, autora v době původního vydání románu populární knihy *Descartův omyl*, jako Descartova současníka.

Nečekejme ovšem soustavnější snahu o zpřístupnění Descartových nauk. Ty se v textu objevují – kromě citátů z Descartovy poslední knihy, jež slouží jako motta jednotlivých kapitol – nejspíš ve vykreslení osobnosti hlavního hrdiny. Románový Descartes může trochu připomínat metrosexuálního hipstera. Je abstinent a vegetarián, pravidelně praktikuje blíže neurčené meditace, pečuje o svůj chrup, voní bylinkami a jeho jedinou rozmařilostí je nechat se od paní Chanutové hostit francouzskými sušenkami a vařenou čokoládou. Především je ale samotářským badatelem, zkoumajícím přírodu na hvězdné obloze, vnitřnostech pitvaných zvířat i na kůži oškrábané z vlastních pat. Přírodovědná orientace také ostatně podle knihy zavíní (společně se zimou a ranním vstáváním) špatný první dojem u královské audience. Královna Kristýna je podle knihy narcistní kořistnickou milovnicí umění, pro kterou je Descartes nakonec jen další položkou v jejím kabinetu kuriozit. Mimochodem, českého čtenáře může dojmout opakovaná zmínka o vyplenění rudolfinských sbírek. Konfrontace filozofa, který vždy kvůli jádru a skryté pevné podstatě přehlížel barevný povrch, se světem, jehož samou podstatou je právě povrch, dění a vztahy, je základním hybatelem děje. Kniha přitom neupadá do stereotypní schematizace. Čtenáře znalého tématu při troše dobré vůle nepohorší forma, obsah ani překlad a pro laika může román být přitažlivým směrníkem.

Petr Glombíček

Filosofický ústav AV ČR, v. v. i., Praha

glomb@flu.cas.cz